Liliana GANGA

INDIVIDUALITATEA RAPORTULUI DE INERENŢĂ

Raportul dintre subiect şi predicat este exprimat, graţie complexităţii şi polivalenţei sale, prin câteva vocabule sinonimice. În gramatica românească fenomenul este identificat cu *inerenţa*, datorită capacităţii de a stabili o corelaţie absolută între unităţile actante. Concomitent, se utilizează termenii: *interdependenţă* (D. Irimia), *dependenţă bilaterală* (V. Guţu-Romalo, M. Vulişici), *relaţie predicativă* (S. Stati, I. Diaconescu). *Relaţia predicativă* mai este numită *raport predicativ*, pentru că sintaxa românească tolerează sinonimia termenilor. În acelaşi timp, **Gramatica Limbii Române** face o clasificare a raporturilor sintactice, acceptând doar termenii *coordonare* şi *subordonare* (**Gramatica Limbii Române**, p. 266-270), iar *interdependenţa* şi *apoziţia* sunt considerate forme ale subordonării. Privită din acest unghi, *subordonarea* se dovedeşte a fi raport unic, deoarece *coordonarea* este incompatibilă cu raportarea, exprimând interacţiunea unor unităţi sintactice independente. Însuşirea unităţilor sintactice de a fuziona sugerează ideea că cele cinci tipuri fundamentale de relaţii sintactice (1. interdependenţa, 2. dependenţa, 3. coordonarea, 4. apoziţia, 5. incidenţa) se pot contopi în una, numită de către D. Irimia *dependenţă*.

Însă nici în acest caz nu există o singură opinie. D. D. Draşoveanu, bunăoară, constată că „între predicat şi subiect există o relaţie de subordonare unilaterală, predicatul subordonându-se subiectului prin acord. Tot ce se acordă este subordonat celui cu care se acordă” (D. D. Draşoveanu, p. 235-242).

Interdependenţă este numit raportul dintre unităţile sintactice subordonate reciproc, implicit, e numită *subordonare* relaţia acordului morfo-sintactic dintre cele două elemente prin care subiectul respectă categoria de caz impusă de predicat, iar predicatul şi le însuşeşte pe cele de persoană şi număr, dictate de subiect. Deşi respectiva definiţie pretinde a însuma exhaustiv trăsăturile *inerenţei*, ea lasă totuşi loc pentru a clarifica suplimentar dacă raportul de *interdependenţă* se distinge de *subordonare* fără a coexista ca o formă bidimensională a acestuia.

Odată atestate, cele cinci tipuri de raporturi sintactice au provocat diverse polemici, fie în favoarea afirmării, fie în ideea absolutizării unora dintre ele. Ion Ciornâi, de exemplu, susţine că *inerenţa* nu poate fi identificată cu *subordonarea*, nici măcar prin particularitatea lor comună – acordul: „Raportul de inerenţă se manifestă prin acordul predicatului cu subiectul numai în număr şi persoană. Respectivul acord este special pentru că nu se realizează în toate formele lui gramaticale” (I. Ciornâi, p. 209). De aici şi intenţia lingvistului de a susţine ferm că forma de caz nu este o condiţie impusă de aşa-zisul

BDD-A20840 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:18 UTC)

acord al inerenţei. Cu toate acestea, pentru subiect şi predicat (numele predicativ) e firească afinitatea de caz în nominativ.

Exemple:

- „***Asta* e *provocare*** directă la rebeliune."(L. Rebreanu) [subiectul, exprimat prin pronume demonstrativ, este în cazul nominativ singular, numele predicativ, exprimat prin substantiv, respectă aceeaşi formă de caz].
- „***Ei*** sunt ***eroi***! Ei în veci nu pier, ***ei*** sunt ***nemuritori***!" (Paul Goma) [subiectul, exprimat prin pronume personal, la persoana a treia plural, este în cazul nominativ şi cere ca numele predicativ, exprimat prin substantiv, să fie la aceeaşi formă de caz, la numărul plural].

Trasarea unei paralele între *inerenţă* şi *„alte tipuri de acorduri"* ni se pare un exerciţiu forţat, pentru că în unele cazuri depăşeşte limitele nivelelor limbii, în fapt comparându-se nişte fenomene incomparabile: „În ce priveşte conţinutul, raportul dintre atribut şi substantiv nu diferă de raportul dintre predicat şi subiect. Atât atributul cât şi predicatul atribuie ceva, unul substantivului, pe care-l determină, celălalt – subiectului" (I. Iordan, p. 534). Paralela ni se pare inadecvată şi din cauză că se exagerează importanţa acordului: „Faptul că acordul (element al formei) se face pe căi specifice, nu modifică esenţa raportului: el rămâne acelaşi şi în cazul atributului, şi în cazul predicatului – de *inerenţă*, iar mijlocul lui de realizare gramaticală este, de asemenea, acelaşi, acordul" (D.D. Draşoveanu, p. 181).

Multitudinea „disensiunilor" privind individualitatea raportului de inerenţă divulgă vulnerabilitatea metodelor de abordare a acestui raport sintactic. Principiul tradiţional de cercetare adoptat a fost fie de asemănare, fie de deosebire de alte raporturi, ignorându-se, prin aceasta, insolitul fenomenului menţionat. Din acest motiv, am căutat să testăm o altă modalitate de investigare a inerenţei. Modelul aplicat de savanta rusă Lavrentev este, în acest sens, mai potrivit, deoarece se distinge printr-un grad sporit de eficienţă tocmai graţie punerii în valoare a ***valenţei***. Potrivit cercetătoarei, „raportul de subordonare este determinat de specificul valenţial al cuvintelor" (Lavrentev, N. M., p. 39).

Ştiinţa lingvistică a ultimelor decenii acordă o mare atenţie valenţei, demonstrând că orice structură sintactică se realizează în funcţie de posibilităţile de fuzionare ale fiecărui element în parte. Ana Vulpe consideră că „valenţa sintactică rezidă în capacitatea cuvântului de a deschide anumite «locuri vacante» care trebuie să fie ocupate de elemente cu o anumită formă şi cu o anumită funcţie sintactică. De exemplu, verbele *a produce*, *a elabora* deschid poziţii pentru subiect şi obiect, care trebuie să fie completate în procesul vorbirii în mod obligatoriu. Subiectul poate fi exprimat prin substantiv (sau pronume) la cazul nominativ, iar obiectul – prin substantiv (sau pronume la cazul acuzativ)" (A. Vulpe, p. 25).

Noi atenţionăm cititorul doar asupra faptului că şi verbele tran-

BDD-A20840 © 2005 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:18 UTC)

zitive sunt succedate de obiecte directe în acuzativ, că această necesitate nu poate fi satisfăcută printr-un nume la alt caz şi că, la fel, în sens invers – complementul direct nu poate fi precedat de un verb intranzitiv.

Revenind la raportul dintre subiect şi predicat, constatăm că acesta este mai puţin riguros, pentru că nici forma de nominativ, formă cazuală specifică subiectului, solicitată de către predicat, nu este obligatorie. Faptele lingvistice demonstrează că subiectul poate devia de la forma sa gramaticală specifică:

Exemple:

- Subiect exprimat prin nume ***la genitiv***:

Al Petrei este cel mai chipeş flăcău din sat.

- Subiect exprimat prin nume ***la acuzativ***:

Pe copac erau *la cireşe*, toate coapte de-ţi făceau din ochi.

Prin urmare, raportul dintre subiect şi predicat se stabileşte pe principii logice, în afara acordului gramatical. Acest fenomen este lesne observabil în propoziţiile cu subiecte multiple sau omogene.

Exemple:

- Pe masă *stătea* o ulcică cu lapte şi două pahare.
- Pe raft *au rămas* neatinse caietele şi cartea.

În cazurile date criteriul definitoriu pentru corespondenţa de număr dintre subiect şi predicat este poziţia. Subiectul mai apropiat de forma verbală determină şi numărul acesteia.

Corespondenţa de gen se realizează în acelaşi mod, numele predicativ exprimând genul numelui (subiectului) mai apropiat, ca şi în exemplul: Un costum şi *două cravate* i-au fost *cumpărate* [...].

Mai mult, în propoziţia monomembră nominativă subiectul este la nominativ nu pentru a stabili acordul cu predicatul, în acest caz predicatul e doar o invenţie paralingvistică, pe care o deducem intuitiv.

Legătura predicativă sau *inerenţa* nu corelează cu particularităţile valenţiale ale subiectului şi predicatului, ea este întotdeauna o conexiune între formele lexicale. Datorită acestui fapt, *inerenţa* dobândeşte o individualitate certă, delimitându-se de *coordonare* şi *subordonare*.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. *GLR*, ed. II, vol.I-II, *Gramatica Limbii Române*, Editura Academiei R.P.R., Bucureşti, 1963.

2. D. D. Draşoveanu, *Despre elementul predicativ suplimentar* în *Curier Lingvistic*, XII, 1967.

3. I. Ciornâi, *Limba română: îndreptar fonetic şi gramatical*, Chişinău, 1991.

4. I. Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, 1978.

5. D. Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, 1997.

6. Lavrentev, N. M., *Sintaxiceskie otnoşenia i sviazi urovnia prostogo predlojenia*, Izd. Saratovskogo Universiteta, 1989.

7. A. Vulpe, *Verbele creării în limba română*, Chişinău, 2002.

BDD-A20840 © 2005 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:18 UTC)